

MUZEUMŐR

Irta: Majtényi Mihály

1.

Kulcsait csörgetve járkált szakadatlanul az öreg múzeumőr. Rezes, piros orra világító fénypont volt a termék kriptás felsötétítésében. Enyhén mosolygott örökké, kissé fölényesen. Ez a nagy fölényesség a múzeumlátogatók nagy-nagy tudatlanságának szólt, akik a III. századot a XIII. századdal keverték össze és sokszor ott keresték a Nagy Bazilt a hetes számú szekrényben, ami eképesztő, haimeresztő. De benne égett mosolyában a tenger mellék piros-medüjének, a környékbeli hegycsúcs napérlelte szőlőlevének bódítása is. Ezt az italt a rezesorru módfelett szerette, s ami borralaló feneketlen zsebébe becsurgott, azt kizárólag neveszerinti rendeltetésére, boritalra fordította. De voltak fekete napok, amikor a szűkkelű látogatók egyetlen poltúráját sem hullattak beléje, különjutalomként a sebes magyarázatért Nagy Bazilról vagy a neocenkorszak majomemberéről — ilyenkor közbelépett a Különalap.

A Különalap Rezesorru találmánya volt. Álmatlan hosszú éjszakák, szűkös hónapok, talán egész esztendőök házlalták olyanná, amilyen: tökéletes rendszerré. Nem volt ilyen jóltejelő fejtövehene egyetlen múzeumőrnek sem a klasszikus leletek tartományában. Pedig nem is tehát volt a Különalap, nem volt benne semmi tehénszerű, mégis iótékonyan táplálta Rezesorru. Illetve kancsóját.

Ezt a kancsót Midas professzor, múzeumigazgató mint harrisítványt kiselejtezte a XV-ik századból. Rezesorru pedig másnap jelentette, hogy a hitvány hamisítást csákánnyal összezúzta. Midas, hallva e szókat, kéjesen mosolygott és szakállát símogatta; így tett mindig, ha egy korcs hamisítványt sikerült elpusztítania a földgolvó hátáról. Nem is sejtette, hogy a Rezesorru rútol kijátszotta őt s hogy a kancsó épségben megvan a múzeum falai között, ha nem is mint leltári tárgy, hanem eredeti rendeltetéséhez visszatérve, egyszerű boros kancsóként a Rezesorru kamrájában.

A kancsó már megvolt, a belevalót — szűkös esztendőkként mondom — a Különalap csorgatta. A Különalap egy blokkfüzet volt, amelynek színe veszedelmesen hasonlított a múzeum lilaszínű belépőjegyeihez, bár ezeknek a blokkoknak majdnem égő, sötétlila színét sohasem tudta egészen utólélni. Ahasverus ezer ördöge tudja csak, honnan szerzi be a sötétlilákat az igazgatóság: Rezesorru végigkutatatta az összes könyvkereskedéseket, de csak megközelítő színárnyalatokat talált, az égő sötétlilát nem tudta fellelni sehol.

Amikor nagy volt a tolongás a múzeumban, különösen alkonyórán, mikor minden tehén kezd egyformává feketedni, tehát a lila jegvszelvény is, egy párat mindig belekevert a jegyek közé, fregoli-mozdulattal, mialatt a haligatóság figyelmét felhívta a múzeumépítő nagy császár mellszobrára, másik kezével pedig ügyesen beszedte a múzeum látogatásért járó hús poltúrákat.

Néha olyan tökéletesen működött a Különalap, hogy esti elszámolásakor megvalósult Rezesorru régi álma az »egy a múzeumnak, egy nekem« rendszer, amikor is ötvenszázalékos haszonrészesedést ért el. Ez volt a boldogság teteje.

A szinkutatást azonban a sötétlila blokkfüzetek után egyetlen percig sem hagyta abba. Soká tűnődött, milyen titokzatos forrás táplálja örökké egyazonszínű lila kupcnokkal és ellenőrzőszelvényekkel a múzeum-

írodát. Megkörnyezte Lupust, a sánta írnököt, persze nem úgy telibe, csak oldaltámadással.

— Lesz-e jegyünk elég — aggodalmaskodott a szezon elején és azt várta mindig, hogy Lupus elszálasztja új jegyekért a könyvkereskedésbe — az igaziba, az egyetlenbe, ahol ezeket a sötétlilákat árulják és akkor a Különalap eléri elérhető legtökéletesebb tökélyét. De Lupus sosem mondott ilyent, soha sem ugrasztotta a könyvkereskedésbe, csak vakarózott és olyan laposakat pislogott rá, hogy végigfutott hátán a hideg. Nem, ezt a témát hagyjuk!

A Különalap lassan második lelke lett mégis és legfőbb táplálója Rezesorrúnak. S amikor itt is kitették a merész táblát, hogy »az embert megalázó borraivalót végleg eltöröltük«, Rezesorrú felszisszent ugyan, érezte, hogy az új idők szelleme kissé mellenragadja, alaposan mellenragadja —, de ő mégis kibújt a szorításából. Nincs borraivaló? Jó, hát nincs.

S amikor a Közgyűjtemények alkalmazottainak Országos Szervezete, illetve annak keretébe tömörült Múzeumőrök Szakosztálya a városban nagygyűlést rendezett, Rezesorrú hatalmas kirohanást intézett az embert lealacsonyító borraivaló ellen. Érvei a legöregebb múzeumőröket is szívenlőtkétek. A kartársak, felállva helyükről, percekig ünnepelelték Rezesorrút, közben azonban aggodalmas pillantásokkal kísérték sebesen mozgó ádámcsutkáját, mintha azt kérdeznék, miből akarja azt most már belülről megfűrosztani? S az értekezletet vezető szakállas régész az elnöki emelvényen folyton azt hajtogatta: érdemes ember, kétségtelenül érdemes ember, kartársaim!

2.

Rezesorrú, mint a fentiekből kiderül, nem volt egyszerű lélek. Titkai voltak és ezek a titkok nem ma szegődtek melléje, nem. Ahogy télidőben ott kuksolt kamrájában a duruzsoló kis dobkályha körül, pokolba kívánva a látogatókat, akiknek éppen most támadt kedvük az elmúlt századok lelkét, anyagát kutatni, fűtetlen termekben — mert nem fűtötték a múzeumot, nehogy a múmiák megbűdösödjének — kicsit olyan volt, mintha a szolgálatban eltöltött négy évtized, sőt a múzeum anyagát szolgáltató egypár évezred összes problémáiért ő lenne felelős. Mert négy évtizede silbakolt a spirituszba mártott természetrajzi osztályon, meg a régészeti osztályon a gyilkos fegyverek között —, amelyek az azt mutatták, hogy az emberiség valaha még kezdő volt és csak a szurkálásnál és fejbeverésnél tartott — továbbá a szarkofágok és koporsók között, amelyből a múzeumban annyi volt, mint egy nagyobbforgalmú koporsógyárban. Annyi sírfelirat volt körülötte mindenfelé nyelveken, hogy Rezesorrú elsajátította a régezhalt írások írásjegyeinek tudományát. Jelenleg a szanszkrit számjegyeknél tart és az ősi rovásírásnál: gyakorlatul ezekkel jegyezte az »Ennyit a múzeumnak, ennyit nekem« elnevezésű jegyzékébe bevételeit. Ez a könyv rendez emberhez illően évtizedekre kimutatta a múzeum egész legális és illegális forgalmát.

Szanszkrit számjegyeket betűzött Rezesorrú, miközben néha az asztal alá nyúlt, hogy a XV. századbeli, halálraítélt, de általa megmentett hamisítvány tartalmából lelkét felüdítse. És arra gondolt eközben, hová is lett az a sok szép poltura, amelyekről kimutatásai beszéltek. Arra viszont nem gondolt, hogy a megoldás ott van a kezében és most emeli szájához, most csúsztatja torkába...

Ha felelős is volt bizonyos fokig az elmúlt évezredekért — már csak azért is, mert kötelessége volt ezeknek lim-lomját őrizni, rendben tartani, leporolni — lelkét ez a kötelesség csak múló árnyként lepte be. Volt egy másik gondja, sokkal nagyobb titka — világtörténelmi jelentőségű. Oh ha megtudnák, jaj ha megtudnák!

De nem, amíg ő él, ezt a titkot nem tudhatja meg soha. Járhat a kancsó tartalma hármas váltásban, akkor sem fecsegi ki. Leszállhat szobráról Vénusz istenasszony —, aki náluk kezekkel együtt áll egy aranyozott konzolon, tehát nem nyomorék: épkézláb rendes nő, mindene megvan — szóval hússá-vérré magasztosulva az is hiába kérné titkát; nem, azt el nem mondaná soha senkinek.

... Sok év előtt történt, egy nyári napon, amikor a múzeumot takarították, Rezesorrú maga csőszködött a takarítóasszonyok fölött, nehogy valamit elemeljenek. Kellett is azoknak valami az ócska kriptából! Inkább menekültek, babonás sietséggel poroltak. Rezesorrú bezárta az ajtót és elfelejtette, hogy az egyik laposanfekvő teremablak nyitva maradt.

Amire az ember néha rájön mesterségében, tudni illik, hogy nem annak született, amivé lett, ez az érzés éppen onnan tört rá a múzeum-őrre. A felismerés kocsmába üzte, volt szaktársai közé, akiktől mint hajdani mézárós hűtlenül elvált és idehúzódtott múzeum falai közé a biztosra. Hús sziklapincében késő éjszakáig kergették az emlékeket, senki sem nézett ki az ablakon, mert szólt a zene és a fene bánta a vihart odakint!

Vad vihar támadt a városra, szinte rengett bele. És ezen az éjszakán a bőra megette Nagy Bazil császár hamvait.

3.

Rezesorrú, amikor dülöngélve, versenydudorászva a széllel hazafelé tartott, már szünőben volt a vihar. A nagy vaskapu kulcsával megcélozta a kulcslyukát, behatolt a múzeumba és őrhelye felé tartott. A folyosón hirtelen azt érezte, hogy az évezredek titkától terhes egyik ajtó megmozdul: valaki fessegeti belülről.

Katonás lélekkel lekapta a megfelelő kulcsot és bátran behatolt a terembe.

Azaz csak behatolt volna: a nyitva felejtett ablak és a szeles folyosó keresztvuzata éppen az ajtóban egyesült és visszalökte. Végül sikerült mégis az ajtót behúzni maga után; lámpát gyújtott és elhülve látta a pusztulást.

Bazil császár kintfelejtett urnája, egész korszakok zarándokhelyetátott szájjal feküdt ott, az ablak felé fordulva: a hamvak, de még a csontok is eltűntek. A szél kikorbácsolta őket valamerre.

Valami kis port hordott aztán szél az urna felé a barlanglakó, a majomból az emberbe átmenő típus urnája felől.

Az ablak alatt elsietők nem is sejtették aznap este, hogy évezredek por lengedez feléjük és az rikatja meg őket. Mert a por már ilyen: szeret belemenni az ember szemébe.

A Rezesorrú egy pillanatig villámsújtottan állt ott, aztán lázas tevékenységbe fogott. Elsőbb is felállította az urnát, hamut hordott át a dobkályhából, jól megrakta, tetejét megtömöködte a majomember hamvaival, a csontokat a neocén korszak és az avar temetők bőgréiből hordta át — mert azok éppen kéznél voltak — aztán verejtékezve letörölte homlokát és szemlélni kezdte művét. Egészen jól festett. Csak a szélét kellett elsímitani, meg a közepét feiborzolni — na most jó!

Hirtelen mozdulattal szekrénybezárta a császárt. Az ablakot betette, az ajtót bezárta és visszavonult kamrájába. Alvás közben érezte, hogy a szája porral lett tele: császári por ez vagy valamelyik maiomemberé? Mindegy na. Köpött egyet és elaludt.

Másnap, harmadnap — hetek múlva, hosszú hónapok múlva valahányszor Midas professzor vagy adiunktusa vizsga szemekkel ellépett a régészeti osztály hallmvedrei között, Rezesorrú mindig szorítást érzett melle tájékán. A császár hamvai(?) azonban bátrán állták a tekinteteket.

S ha ezek a velőig ható régészi tekintetek sem vettek észre semmit, hogyan látna az urna fenekére a zarándokok és látogatók csoportja, akiknek Rezesorrú hadarva magyarázta:

— Ezek itt a nagy Bazil császár hamvai. Ő volt a legnagyobb császár, aki Krisztus előtt... stb. stb....

Zsebében a Különalap jegyeit markolászta és felsaccolta a látogatókat: azon tűnődött, hányszor húsz, portura erejű hamisjegyet lehetne — egy árnyalattal enyhébb lila színben — a különöslila jegvek közé keverve, sánán rájuk sózni.

Mert utólag fizettek csak a múzcumban és ez a szemérmes rendszer volt a Különalap működésének, a hamisjegyeknek titka..:

4.

Egy este — igen, félhat tájban este történt, hatkor volt a zárás — különös vendég csöngetett be a múzeum vaskapuján.

Csúf esős idő volt, a látogató, — esőköpenyes férfi — átható fekete szemekkel, ugyancsak rázta a csengőt. Rezesorrú átjött a térségen, csörgette kulcsait:

— Jövök már no!

És beeresztette az idegent. Nem tudta mit cselekszik.

Egészen békésen indult a dolog. Kicsit morgott magában az őr, hogy mégsem illik félhatkor jönni, ha hatkor zárnak, de aztán elhallgatott.

Az idegen alapos ember lehetett. Körülményesen megtörölte szemüvegét, majd feltette — amitől hirtelen, mert rendkívül erős üveg volt, mogyorónagyságúra nyult a szemgolyója. Ez a tekintet kényelmetlenné tette a levegőt Rezesorrú körül. Várakozó állásponton testsúlyát jobb lábáról ballábara helyezte, aztán vissza.

— Kíván némi magyarázatot?

— Magyarázatot... hogyne, magyarázatot, mondta különös hangsúllyal.

Rezesorrú hadarni kezdte a programot. Negyven éve fújta, úgy ment nála mint a vízfolyás. Elolvasta a szanszkrit feliratokat, villámgyorsan latinra fordítva őket, aztán hazai nyelvre, oda és vissza. Keze úgy járt, mint a motolla. Amire rámutatott az egyszerre életrekelt a multból, története és lelke támadt minden tárgynak, minden feliratnak, minden koporsónak. Egyre jobban tűzbejött, körülhurcolta az idegent a teremben, kettős hévvel magyarázott — amaz meg csak nézte.

Nem a tárgyakat, őt nézte.

Negyven évnek gyakorlata ömlött Rezesorrú szájából. A legtudósabb tanár sem találhatott kifogást szanszkrit fordításában, évszámaiban, semmiben amit mondott. S ez mégis úgy néz rá, mintha kételkedne.

Most megálltak Nagy Bazil hamvainál. Rezesorrú érezte, hogy fokról-fokra jobban verejtékezik. Az idegen, golyós tekintetével közel hajolt a hamvakhoz.

— És ez itt?

— Ez — az öreg kissé trémázni kezdett — ezek a legnagyobb császár hamvai, aki Krisztus előtt...

Most felemelte kezét a golyósszemű, mint aki »megállít« int. Nem is ember ez, kísértet döbönt meg az öreg szíve. Ott állt a látogató felemelt ujjakkal, mintha meg akarná állítani Rezesorrú sebes beszédét, mintha figyelmeztetné: nem barátom, ezek a majomember hamvai, neocenkorabeli és avar csontokkal, alján egy kis hamuval, közönséges zsírhamuval valamelyik kályhából. Világtörténelmi botrány mindenesetre, de hova lettek a császár hamvai?

Meg kell örülni ugye. Ez maga az ördög, vagy kísértet — maga a császár visszajáró lelke, a Nagy Bazilé, — az csak ismeri saját hamvait?

Jobblábáról megint a ballábara állt Rezesorrú és óvatosan követte a teremben továbbnyomuló idegent. Az megállt a borralalóellenes plakát alatt és azt olvasta.

...Az előcsarnokban hiába hívta fel Rezesorrú az idegen figyelmét a múzeumalapító császár szobrára: a golyós szemek megint csak őt nézték. Markolászott a zsebében »nem a hamisat akarom«, ordított benne a lelkiismeret, »ennek a sötétlilából kell adni, de melyik zsebemben van, ördög és pokol, melyikben na?!«.

Átnyujtott egy jegyet, követte a jegy színét, mint a megbűvölt. És az idegen is mintha azt nézné...

A golyósszemű átvette a jegyet. Aztán váratlan dolog történt. A jegyet hirtelen a múzeumőr orrához illesztette. Mintha gusztálná a kétféle lilát.

És ebben a pillanatban villámcsapásként robbant bele Rezesorrúba a felismerés: mégis kísértet ez! Mert eltalálta a dolgot. Az igazi jegyek színe, persze, az ő orrával, annak lilájával legyen egyenlő! És nem egyenlő. Nem és nem.

Az orrszínén, igen, ezen kellett volna kezdeni a keresést. De mit ér már mindez!

A vaskapu döngve bezárult. Talán Nagy Bazil állt bosszút szét-szórt hamvaiért.

5.

Lehet hogy csak álmodta az egészet.

Jól beszívott a kancsóból az este és nem is járt itt a kísértet.

A Különalpnak azonban — és ezt a Rezesorrú egyre erősebben érezte — örökre befellegzett. Mert még egy ilyen látogatás, nem a szellem, hanem valamilyen ellenőrzőközeg részéről — na hiszen!

Nagyot nyelt és tűzbelökte a halványlila áljegyeket. Most amikor rájött a színek titkára és megerősíthette volna színárnyalatban is minden idők legtökéletesebb Különalapiát...

